

4

Algemene financiële beschouwingen

Aan de orde is de voortzetting van het **debat over de algemene financiële beschouwingen naar aanleiding van de Miljoenennota 2012 (33000)**,

en de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2012 (33000-IXA);**

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2012 (33000-IXB);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2011 (Incidentele suppletoire begroting EFSF) (33029).**

De **voorzitter**:

Tot de woordvoerders zeg ik dat het nu 14.20 uur is en dat ik dit om 16.00 uur afgerond wil hebben. Ik hoop dat u daaraan wilt meewerken. Ik zie u bedenkelijk kijken, maar u hebt collega's die een lange avond tegemoet gaan.

Het woord is aan de heer Koolmees voor zijn inbreng in eerste termijn.

De (algemene) beraadslaging wordt hervat.

De heer **Koolmees** (D66):

Voorzitter. Op Prinsjesdag kwam de minister van Financiën met een onheilspellend weerbericht. Ik val gelijk maar met de deur in huis: D66 vindt dat het kabinet te weinig doet om Nederland voor te bereiden op het slechte weer. In de Miljoenennota constateert het kabinet terecht dat de economie en de financiën op orde moeten worden gebracht. Volgens D66 lukt dat alleen als wij durven te hervormen. Daar kom ik straks op terug, want eerst sta ik stil bij een urgenter punt: de crisis in Europa.

D66 staat pal voor de euro. Nederland heeft veel te danken aan Europa. Dankzij "Europa" verdienen wij ieder jaar € 2000 per persoon. Onze kansen om te groeien, liggen in de Europese markten. 70% van onze inkomsten komt uit handel en de invoering van de euro heeft tot een lage inflatie geleid. Ik vraag mij wel eens af of de PVV zich dit realiseert. D66 heeft de landen met problemen altijd gesteund, maar zij is ook altijd eerlijk geweest: dit gaat Nederland geld kosten. Wij lopen ondanks de beloften van het kabinet een groot risico om een deel van de lening kwijt te raken. Met dit geld voorkomen wij echter hopelijk een groter verlies, want een wanordelijk faillissement kan duizenden euro's per Nederlander kosten. Dat risico is te groot om er lichtvaardig mee om te gaan.

Voor D66 gaat de discussie niet over Griekenland maar over de stabiliteit van de hele eurozone, over een veel fundamenteeler probleem. De kern van de crisis is het wantrouwen ten opzichte van de kredietwaardigheid van Europese landen en het onvermogen van de Europese leiders om dit wantrouwen weg te nemen. Daarnaast is er, helaas, nog steeds een bankencrisis. Juist de combinatie van een landen- en een bankencrisis dwingt ons ertoe om extra voorzichtig te zijn.

Ik wil even terug naar 2010. Er moest een pakket komen om Griekenland, Ierland en Portugal overeind te houden,

onder strikte voorwaarden. Deze landen moesten ingrijpende maatregelen nemen om de overheidsfinanciën onder controle te krijgen en de concurrentiekracht te bevorderen. D66 steunde dit pakket om drie redenen. In de eerste plaats was de analyse van het IMF, de OESO en de ECB, en van deze regering, dat deze landen een probleem hebben op de korte termijn, maar niet voor de lange termijn. Door overbruggingskredieten te geven, kregen de landen de kans om hun problemen zelf op te lossen. In de tweede plaats werden er eisen gesteld aan de landen om zelf orde op zaken te stellen. Met dit pakket werden landen niet beloond voor slecht gedrag. Het direct kwijtschelden van de schulden zou een bonus hebben betekend op onverantwoord financieel en economisch beleid. In de derde plaats moesten wij voorkomen dat er besmetting zou plaatsvinden van grotere economieën. Verder moesten wij voorkomen dat banken zouden omvallen.

Met dit pakket is tijd gekocht. Dat is goed geweest, want ondertussen is er veel gebeurd. Veel banken hebben hun buffers aangevuld. In veel landen is nu eindelijk duidelijk dat hervormingen noodzakelijk zijn. In Europa zijn stappen gezet om het Stabiliteits- en Groeipact te versterken. Maar het is niet genoeg, want de onzekerheid houdt aan. De angst voor besmetting van andere landen blijft, zo bleek gisteravond rond Italië. De kernvraag van vandaag is of er nog steeds sprake is van een liquiditeitsprobleem. Tot aan 21 juli was de schuld van Griekenland houdbaar, althans volgens zowel het IMF als de OESO. De trojka komt snel met een nieuwe analyse. Als de analyse nu is dat Griekenland niet in staat is zijn schulden terug te betalen, zijn wij in een andere situatie terechtgekomen. Los van Griekenland moeten wij sowieso voorkomen dat de crisis overslaat naar andere landen. Europa moet nu eenheid uitstralen en een geloofwaardig vangnet veerzetten. Daarom is het volgens D66 op korte termijn nodig dat de leencapaciteit van het noodfonds wordt vergroot. Zwakke Europese banken moeten extra buffers opbouwen, bij voorkeur via privaat geld, maar desnoods met publiek geld, in ruil voor aandelen. Ook moeten de gesteunde landen verplicht worden om economische hervormingen door te voeren, zodat zij in de toekomst weer kunnen groeien.

Voor de langere termijn moeten wij de crisis in Europa zien als een kans om de Europese Unie te versterken. Het kabinet heeft een goede visie op de Europese monetaire unie geformuleerd, waarvoor dank. Ik hoop echter dat het niet bij mooie woorden blijft. De Eurocommissaris moet volgens D66 scherpe tanden krijgen, niet alleen voor controle op de begroting. Betrokkene moet ook in staat zijn om te waarschuwen bij economische onevenwichtigheden. Zo ontstonden de problemen in Ierland en Spanje niet door ongezonde overheidsfinanciën, maar door de financiële sector en de vastgoedmarkt. Laat de commissaris ook in dit opzicht waarschuwen en landen dwingen om in te grijpen, democratisch gecontroleerd door het Europees Parlement. Graag krijg ik op dit punt een uitgebreide reactie van de minister.

Dan kom ik nu op mijn tweede onderwerp, te weten de Nederlandse economie en de begroting. Niet alleen andere Europese landen moeten hervormen, ook Nederland moet dat doen. Het kabinet met "orde-op-zaken-VVD" en "rentmeesterschap-CDA" claimt de begroting op orde te brengen, maar kunst en vliegwerk is nodig om net onder de 3%-norm van Brussel te blijven. Het kabinet haalt 1,8 mld. aan lastenverzwaringen naar voren, schuift 800 mln. aan uitgaven naar latere jaren en boekt bezuinigin-

Koolmees

gen in die nog niet zijn ingevuld. Zo komt het kabinet al goochelend op een tekort van 2,9% in 2012. Hoe lang zijn die trucs nog houdbaar? De lastendruk is in tien jaar niet zo hoog geweest en loopt verder op. Het begrotingstekort voor 2015 wordt geraamd op 1,8% bbp. Er is bij lange na geen begrotingsevenwicht. "Orde op zaken" geldt zeker niet voor de lange termijn, want het kabinet schuift de schuld door naar toekomstige generaties.

Dit alles baart mijn fractie zorgen. Het kabinetsbeleid is niet in lijn met de ernst van de situatie. Ik citeer uit de miljoenennota. De buffers zijn op, de risico's zijn groot, maar ook: er zijn geen extra maatregelen nodig. De analyse van het kabinet is goed, maar de daden bij deze woorden ontbreken. Ik sta niet alleen in deze kritiek. De Raad van State zegt: uit de analyse volgt ook dat Nederland zich moet voorbereiden op andere tijden. De Miljoenennota 2012 slaagt er echter onvoldoende in om daarvoor een concreet en geloofwaardig beleidsperspectief te bieden. De economen Bas Jacobs, Arnoud Boot, Sweder van Wijnbergen en Lans Bovenberg zeggen: het is cruciaal dat de Nederlandse kredietwaardigheid niet op het spel wordt gezet en dat ons land tegen lage tarieven kan blijven lenen. Met de hoogste urgentie moeten daarom structurele maatregelen worden voorbereid, die het groeivermogen van onze economie versterken". Tot slot schrijft het CPB in de Macro Economische Verkenning: "bij een ongekend grote vraaguitval kunnen extra bezuinigingen de problemen juist versterken. Dan zijn juist maatregelen nodig die structureel de overheidsfinanciën in beter vaarwater brengen, zoals maatregelen in de sfeer van het pensioenstelsel, de zorg, de woningmarkt, mobiliteit en arbeidsmarkt".

Samenvattend. Velen roepen op tot haast maken met de noodzakelijke hervormingen. Mijn vraag aan de minister is: waarom slaat het kabinet deze adviezen in de wind? Kan de minister hier een inhoudelijke reactie op geven? Of begint de gedoogconstructie met de PVV hier te wringen? Het wordt tijd dat het kabinet van CDA en VVD zijn ware gezicht laat zien. Graag een reactie van de minister.

D66 durft wel de juiste keuzes te maken. Met onze tegenbegroting bieden wij een solide alternatief. Zo gaat in onze plannen de AOW-leeftijd direct omhoog met twee maanden per jaar. Dat levert volgend jaar al 200 mln. op en op de lange termijn tot 2020 zelfs 7,7 mld. D66 hervormt de arbeidsmarkt met het moderniseren van het ontslagrecht en het activerender maken van de WW. Hierdoor wordt de arbeidsmarkt flexibeler en krijgen de mensen langs de zijlijn ook een kans. Ook hervormen wij de woningmarkt integraal, dus koop en huur tegelijkertijd, zodat iedereen een eerlijke kans krijgt op een huis en zodat het hebben van schulden niet langer wordt gestimuleerd. Dit levert bovendien geld op, in 2012 slechts een beetje, maar in de toekomst gaat het om miljarden. Hiermee maakt D66 de overheidsfinanciën houdbaar en de economie crisisbestendig en toekomstvast. Bovendien zijn de sprokkelbezuinigingen op de pgb's, op de griffierechten, op het onderwijs en op de sociale werkplaatsen dan niet nodig. Graag krijg ik een inhoudelijke reactie van de minister op onze tegenbegroting.

De heer **Plasterk** (PvdA):

Ik was er nooit over begonnen als de heer Pechtold niet al bij de politieke beschouwingen de vraag aan de PvdA had gesteld die de heer Koolmees vanochtend herhaalde, namelijk of alles wat niet in de tegenbegroting voor dit jaar opgenomen is, als bezuiniging is geaccepteerd. Ik wil die vraag daarom ook aan de heer Koolmees stellen. Zijn

alle bezuinigingen die nu niet in de tegenbegroting van D66 zijn opgenomen, daarmee door D66 overgenomen? Geldt dat dan ook voor bijvoorbeeld de griffierechten, een bezuiniging waardoor de toegang tot het recht wordt beperkt, de langstudeerdersboete, de bezuiniging op de lerarsalarissen, de kinderopvang voor de helft en twee derde van de bezuinigingen op de ontwikkelingssamenwerking?

De heer **Koolmees** (D66):

In de eerste plaats stond van de griffierechten geen bedrag ingeboekt in 2012. Nu heb ik als antwoord van het kabinet gekregen dat dit een fout is geweest in de 18 mld. monitor en dat er wel degelijk 68 mln. wordt bezuinigd in 2012. Gelukkig hadden wij overdekking in onze tegenbegroting, dus dat kunnen wij nog financieren. Wat de langstudeerdersboetes betreft, heeft de heer Plasterk gelijk. Die hebben wij geaccepteerd, ook omdat mijn fractiegenoot Boris van der Ham samen met de heer Dijkgraaf voor uitstel heeft gezorgd van deze maatregel, zodat de huidige studenten niet worden geraakt. Ontwikkelingsamenwerking: het klopt dat het keuzes maken is. Het liefst hadden wij 0,8% van het bbp gehandhaafd, maar we moeten ook 18 mld. bezuinigen en als je dat wilt doen, moet je keuzes maken. Dat betekent inderdaad dat wij een bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking hebben geaccepteerd, maar dat wij tegelijkertijd 400 mln. meer dan de PvdA hebben vrijgemaakt voor ontwikkelingssamenwerking. U had nog meer vragen.

De heer **Plasterk** (PvdA):

De kinderopvang. De helft van de bezuiniging op de kinderopvang.

De heer **Koolmees** (D66):

In onze tegenbegroting zit voor onderwijs één miljard extra, met name voor leraren en voor de kwaliteit van lerarenopleidingen. De heer Plasterk kan dus niet zeggen dat we die bezuiniging niet terugdraaien. Wij geven er een miljard extra aan uit. Wat de kinderopvang betreft, draaien we een deel van de bezuiniging terug. Uit mijn hoofd zeg ik: het is een bezuiniging van 400 mln. in 2012 en daarvan draaien wij ongeveer de helft terug met extra geld. De heer Plasterk heeft wel gelijk: als je 18 mld. moet bezuinigen, dan moet je ook keuzes durven maken. Wij hebben die keuzes durven maken in onze tegenbegroting, juist omdat wij het noodzakelijk vinden dat de overheidsfinanciën op orde worden gebracht.

De heer **Plasterk** (PvdA):

Ik dank de heer Koolmees voor de helderheid. Dit betekent wel dat hij ten opzichte van zijn eigen verkiezingsprogramma nu opeens 6 of 7 mld. additionele bezuinigingen inboekt, waarvoor hij nooit tegenover enige kiezer verantwoording heeft afgelegd, maar het zij zo. Dank voor de toelichting.

De heer **Koolmees** (D66):

Voorzitter. Ik wil hier toch even op reageren. In ons verkiezingsprogramma stond een bezuiniging van 14,8 mld. Ik heb vorig jaar echter ook met de heer Weekers, de staatssecretaris die toen nog Kamerlid was, de motie-Koolmees/Weekers ingediend. Daarin wordt gevraagd om in 2011 3,2 mld. te bezuinigen. Bij elkaar opgeteld komen we daarbij uit op 18 mld. Ik begrijp daarom niet waar

Koolmees

deze conclusie van de woordvoerder van de fractie van de PvdA vandaan komt.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Dit antwoord van de heer Koolmees is eerlijk. Ik waardeer dat zeer. Naar ik aanneem betekent dit, dat de bezuinigingen die nu niet zijn teruggedraaid in de tegenbegroting van D66, bij de behandeling in de Kamer gesteund zullen worden door de fractie van D66.

De heer **Koolmees** (D66):

Nu vraagt de heer Dijkgraaf wel heel veel van mij.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Maatregelen die niet worden gesteund, zouden immers moeten zijn teruggedraaid in de tegenbegroting.

De heer **Koolmees** (D66):

Laat ik de ggz als concreet voorbeeld noemen. Er is sprake van een bezuiniging via het eigen risico in de ggz. Wij menen dat wij daarvoor alternatieven kunnen aandragen binnen het dossier van de ggz. Die alternatieven zullen binnen dat kader een betere bezuiniging vormen dan het verhogen van het eigen risico. Wij zullen dus zeker met alternatieven blijven komen. Wij geven hiermee echter het signaal af dat wij op hoofdlijnen een beleid steunen waarmee voor 18 mld. wordt bezuinigd en lasten worden verzwaard. Wij vinden dat noodzakelijk om de overheidsfinanciën weer structureel op orde te brengen. Dat betekent echter niet dat wij op zullen houden met hierop terugkomen en met het aandragen van alternatieven. Wij zoeken steeds naar alternatieve dekkingen om tot een betere invulling te komen. Op hoofdlijnen delen wij echter de budgettaire doelstellingen.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Ik wil dit nog wat scherper krijgen. De heer Koolmees zegt nu dat je niet alles kunt doen als je voor 18 mld. wilt bezuinigen. Hij vindt het ook onmogelijk om alle voorname van het kabinet terug te draaien. Hij kan op die manier echter niet bij elke individuele behandeling met dezelfde dekking aankomen. Dat zou ook een brevet van onvermogen zijn. D66 zou nu een totaalpakket moeten hebben. Ik kan mij voorstellen dat men binnen een dossier met een alternatieve invulling komt, zoals bij de ggz, maar daarbuiten zou men het in de tegenbegroting moeten doen.

De heer **Koolmees** (D66):

Ik moet nu herhalen wat ik zojuist tegen de heer Plasterk zei. In Keuzes in kaart van het Centraal Planbureau gaan wij uit van bijna 15 mld. Daar is 3,2 mld. bijgekomen door de motie-Koolmees/Weekers. Als D66 in staat zou zijn het hele verkiezingsprogramma uit te voeren, zouden wij ook uitkomen op 18 mld. Het zou fijn zijn als de SGP de uitvoering van dat verkiezingsprogramma zou steunen. Om op 18 mld. uit te komen, zouden ook maatregelen moeten worden genomen die wij niet fijn vinden, zeg ik er voor de duidelijkheid bij. Lastig is dat D66 veel maatregelen voorstelt waarmee de economie wordt hervormd. Die maatregelen kennen een geleidelijk ingroeipad. Dat geldt bijvoorbeeld voor maatregelen om de woningmarkt of de AOW te hervormen, of om de duur van de WW aan te pakken. Zulke maatregelen leveren in het eerste jaar nog niet heel veel geld op, maar op termijn juist veel meer. Hierdoor wordt dit in deze kabinetsperiode elk jaar las-

tiger, met elk jaar dat deze hervormingen worden uitgesteld.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Ik ken D66 als een partij die graag bestuurlijke verantwoordelijkheid op zich neemt. Ik zal daarom met aandacht bezien of het stemgedrag van D66 bij de verschillende wetsvoorstellen consistent is met de tegenbegroting die D66 heeft ingediend.

De heer **Koolmees** (D66):

Het is de heer Dijkgraaf toevertrouwd om de vinger wat dat betreft goed aan de pols te houden.

De heer **Harbers** (VVD):

Ik liep naar de interruptiemicrofoon toen ik een historische gang van zaken voor de eerste keer hoorde. Ik geloofde mijn oren niet. In het antwoord voor de heer Dijkgraaf hoorde ik de heer Koolmees deze historische opmerking voor de tweede keer maken. Ik doel op de stelling dat D66 altijd voor 18 mld. bezuinigen is geweest, namelijk voor 15 mld. uit het eigen verkiezingsprogramma plus de 3,2 mld. uit de motie-Koolmees/Weekers. Volgens mij is het exact een jaar geleden dat de fractie van D66 het kabinet verweet dat het deze optelsom maakte. Exact een jaar geleden zeiden de heer Pechtold en de heer Koolmees bij de behandeling van de Startnota: die 18 mld. lijkt wel leuk, maar in werkelijkheid gaat het om 14,8 mld. plus de 3,2 mld. van de motie. Dat is volkomen begrijpelijk. In juni waren er verkiezingen. Als je ervan uitgaat dat het programma zou gelden voor 2011 tot 2015, kom je uit op 18 mld. Volgens mij klopt daarom de weergave van de heer Koolmees niet. In het programma van D66 is sprake van 15 mld. Ik heet de heer Koolmees echter graag welkom in mijn kamp omdat hij eindelijk 18 mld. wil bezuinigen.

De **voorzitter**:

De heer Harbers stelde geen vraag, mijnheer Koolmees.

De heer **Koolmees** (D66):

Toch wil ik graag even reageren op zijn opmerking. De heer Harbers maakt een rare vergelijking. Bij de algemene financiële beschouwingen van vorig jaar was de kritiek dat het kabinet claimde dat het 18 mld. ging bezuinigen, terwijl 3,2 mld. daarvan al was ingevuld. Eigenlijk zeg ik nu precies hetzelfde. Toen was 3,2 mld. al ingevuld. Dat bedrag had eigenlijk al ingevuld moeten worden door het kabinet-Balkenende IV. Daar komt nu onze 14,8 mld. bij. De overeenkomst tussen ons is dat kabinet en D66 beide 14,8 mld. additioneel doen.

De heer **Harbers** (VVD):

Ik stel vast dat D66 in de verkiezingscampagne voortdurend sprak over 15 mld. Dat wilde die fractie bezuinigen. D66 maakte het kabinet een verwijt dat het 18 mld. bezuinigt, maar als D66 dezelfde rekensom hanteert, namelijk 14,8 mld. additioneel en 3,2 mld. ingevuld bij de begroting voor 2011, dan hebben wij ook een programma van 18 mld. voor de periode 2011–2015. Daarover zijn wij het eens.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

De enige conclusie die kan worden getrokken, is dat ChristenUnie en CDA wel echt aan die 18 mld. komen, want wij hebben het pakket van 3,2 mld. ook ingevuld.

Koolmees

Wat betreft de ggz kan ik mij herinneren dat er twee weken geleden een motie is aangenomen, mede ondersteund door D66, met het verzoek aan de regering geen eigen bijdrage ggz te vragen. Komt D66 daar nu op terug?

De heer **Koolmees** (D66):

In zoverre dat wij intern hebben gekozen voor een alternatieve invulling van de eigen bijdrage. Ik let scherp op dat er in mijn fractie niet voor ongedekte moties wordt gestemd. Dat is ook een beetje mijn taak als financieel woordvoerder, maar binnen de ggz hebben wij een alternatieve invulling gevonden. Het doel delen wij, geen eigen bijdrage ggz, maar wij komen nog terug op de financiering.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

In de motie stond niet dat er een alternatief moest worden gezocht voor de eigen bijdrage ggz. In de motie stond heel duidelijk dat de eigen bijdrage ggz van tafel moet. Ik kan me herinneren dat er met betrekking tot de griffierechten ook twee moties voorlagen, een over het niet laten doorgaan daarvan, de andere over het zoeken naar alternatieven. De heer Koolmees had dit in dat geval ook kunnen doen, maar dat heeft hij niet gedaan.

De heer **Koolmees** (D66):

Er is verwarring ontstaan over de griffierechten. Het kabinet heeft dat toegegeven in antwoord op de schriftelijke vragen. In de monitor van 18 mld., de bezuinigingsmonitor, staat dat er in 2012 niet wordt bezuinigd op de griffierechten, maar dat blijkt nu anders te zijn. De wetgeving op dat punt wordt naar voren gehaald en nu is het wel zo. Ik heb daarvan zojuist gezegd dat wij die 68 mln. gaan dekken via onze tegenbegroting. Wij hebben er ook al een dekking voor, want wij hebben een overdekking in onze tegenbegroting.

Wij delen het doel van de ggz, namelijk dat de eigen betaling van tafel moet, maar wij hebben een andere opvatting over hoe dit moet worden gedekt. In die zin is dat niet tegenstrijdig met de motie. Wij zijn een verantwoordelijke financiële partij en daarom komen wij nog met een dekking. Wees gerust.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

De heer Koolmees schept nu verwarring. Ook mijn fractie stond voor de vraag wat zij met de motie moest. Wij hebben toen een stemverklaring afgegeven waarom wij niet met de motie konden meegaan, onder andere om de reden die de heer Koolmees nu aangeeft. D66 heeft dat destijds niet gedaan. De indieners hebben dit zo verstaan dat D66 wilde dat de gehele eigen bijdrage eruit ging. Op dat punt moet de heer Koolmees zijn woorden dus intrekken.

De heer **Koolmees** (D66):

Dan geef ik die stemverklaring alsnog. Wij hebben een alternatieve dekking voor de eigen bijdrage ggz. Mijn collega Pia Dijkstra komt daarop terug bij de behandeling van de begroting.

Ik wil de minister ook complimenteren met de bezuinigingsmonitor. Ik vrees alleen dat veel bezuinigingen niet worden gerealiseerd, bijvoorbeeld de loonmatiging voor ambtenaren en de heffing op woningcorporaties. Met deze monitor in de hand kan ik dit goed controleren.

Ik dank de minister ook voor de door mij gevraagde stresstest. Deze test laat zien dat wij kritischer moeten kijken naar de garanties van de staat en de risico's voor de

overheidsfinanciën. Ik kom daarop terug bij de behandeling van de staatsbalans en de discussie daarover.

Ik kom tot een afronding. Het kabinet zegt dat extra maatregelen nog niet aan de orde zijn. Het CPB beschrijft de risico's en onzekerheden van Europa. Het kabinet staart zich blind op het mantra van 18 mld. Het is onverantwoord om de noodzakelijke hervormingen nog langer uit te stellen. De maatschappij is ondertussen verder van de politiek verwijderd. Veel mensen ondervinden aan den lijve dat er wat moet gebeuren met onze woningmarkt en onze pensioenen. Daarom doe ik een dringende oproep aan het kabinet om onder het juk van de gedogger uit te komen en echt te gaan werken aan het groeivermogen van onze economie. Een analyse is prima, maar nu de daden nog. De uitdagingen voor Nederland zijn gigantisch. Ik heb veel respect voor de inzet en energie van de minister. Ik wens hem de komende tijd veel succes en sterkte toe, zeker internationaal, bij zijn pogingen om op korte termijn een eind te maken aan de onzekerheid in de eurozone. Ik ga ervan uit dat de minister en de staatssecretaris de goede en dringende adviezen over de Nederlandse economie meenemen in hun daden, want alleen dan kunnen zij blijven rekenen op de steun van D66.

□

De heer **Tony van Dijk** (PVV):

Voorzitter. 2012 wordt een spannend jaar. De minister van Financiën zei al: het wordt een aanstaande storm, waar we ons voor moeten klaarmaken. Alle seinen staan op rood. Het consumentenvertrouwen is de afgelopen twee maanden gekelderde. Mensen maken zich zorgen over de economie en de euro. Ook de groei valt tegen, met 1%. De kredietverlening hapert. De werkeloosheid neemt toe, net als het aantal faillissementen. Niets doen is dus geen optie. De PVV neemt haar verantwoordelijkheid door in deze kabinetsperiode 18 mld. te bezuinigen. 18 mld. bezuinigen is niet leuk, maar het moet wel. In 2010 hadden we nog een tekort op de begroting van bijna 30 mld., maar volgend jaar hebben we dit tekort bijna gehalveerd naar 17 mld. Maar nog steeds geven we 50 mln. per dag te veel uit. Dit bevestigt dan ook de noodzaak om verder de tering naar de nering te zetten.

Wat de PVV betreft, moet vooral de overheid op dieet. Het is fijn dat we eindelijk eens kunnen hakken in de ontwikkelingshulp, de staatsomroep, de kunstsubsidies, bureaucratie, re-integratie en het Gemeentefonds. Ook komt er een eind aan de export van uitkeringen, de uitkeringsfraude en de export van de kinderbijslag. Ondertussen blijft de PVV haar achterban trouw, door Henk en Ingrid uit de wind te houden als het gaat om het ontslagrecht, de WW en de hypotheekrenteaftrek.

Veel mensen praten erover, maar wij doen het. Dit kabinet maakt meters, of je dat nu leuk vindt of niet. Het ene wetsvoorstel na het andere rolt van de band. Het immigratie- en asielbeleid wordt strenger. De fraude wordt keihard aangepakt, net als de files. De betutteling wordt teruggedraaid, het onderwijs ondergaat een kwaliteitsslag, de subsidiefabriek wordt voor altijd gesloopt en de politie wordt versterkt. Dit bereiken wij alleen maar door te gedogen.

De heer **Plasterk** (PvdA):

Nu de heer Van Dijk zo prat gaat op wat er wordt bereikt voor de gewone mensen in het land, wil ik hem een vraag stellen die ik ook aan een van onze andere collega's heb

Tony van Dijck

gesteld. Ik heb getallen overgelegd, waaruit het volgende blijkt voor gezinnen in exact dezelfde situatie. Een gezin dat € 200.000 verdient, gaat er 2,5% op achteruit, maar mensen die een derde daarvan verdienen, dus de gewone mensen in het land, gaan er drie keer zo veel op achteruit. Heeft de heer Tony van Dijck gelegenheid gehad die cijfers te bekijken? Is de PVV trots op dat resultaat, of is zij met mij van mening dat toch wel heel erg een VVD-beleid wordt gevoerd?

De heer Tony van Dijck (PVV):

De PVV heeft ervoor geknokt om de rekening gelijk te verdelen. Er zijn ook allerlei nivellerende maatregelen in de hele begroting geslopen, zoals de heer Plasterk heeft kunnen zien. Wij hebben een pakket van 900 mln. vrijgespeeld om de nivelleringsslag te kunnen maken, zodat iedereen er wat ons betreft een beetje redelijk op achteruitgaat. Ik weet niet of de heer Plasterk zich dat nog kan herinneren, maar in 2009 ging iedereen er bijna 2% op vooruit. Wij hebben ervoor gezorgd dat het koopkrachtverlies, dat nu de mediaan is, voor 2011 en 2012 gold. Natuurlijk heb je altijd uitschieters met stapeling en noem maar op. Daarbij wordt de korting op de bijzondere bijstand voor gemeentes teruggedraaid. Die wordt verhoogd met 50 mln. Met andere woorden, er is doorgerekend dat een kleine 10% van de 100.000 mensen die nu boven de -5% schieten, dus een kleine 9000 mensen, de onderkant van het loongebouw betreft. Voor die 10% hebben wij 90 mln. extra vrijgespeeld.

De heer Plasterk (PvdA):

Het begint al aardig als Haagse politieke taal te klinken: de mediaan en slagen die worden gemaakt. Ik had een eenvoudige vraag. Ik heb een voorbeeld voorgelegd van een leraar en lerares. Die gaan er 7,2% met hun hele gezin op achteruit, terwijl iemand die 2 ton verdient, er maar 2,3% op achteruitgaat. En een verkoper en een verkoopster met een benedenmodaal inkomen gaan er 5% op achteruit. Dan kan de heer Van Dijck wel met puntenwolken en medianen aankomen, maar dat is wat hij heeft bereikt voor de gewone mensen in het land.

De heer Tony van Dijck (PVV):

Dat zijn de berekeningen van de heer Plasterk. Ik ga af op wat het Nibud en het CPB hebben berekend. Daarin komt het erop neer dat er inderdaad uitschieters zijn, ook in de puntenwolk, maar speciaal voor de uitschieters, met name voor de meest kwetsbaren, hebben wij die 90 mln. gereserveerd. Daarnaast hebben wij met de gemeentes de afspraak gemaakt dat zij dat oormerken voor de groep die het hardst wordt geraakt. En 90 mln. zou voldoende moeten zijn voor een groep van 9000 mensen.

De heer Plasterk (PvdA):

Ik begrijp dat de heer Van Dijck nog even tijd nodig heeft om na te gaan of de cijfers kloppen. Ik hoop dat hij er in tweede termijn op terug kan komen. Mijn indruk is dat hij gewoon gefleest is, want met 90 mln. kunnen nooit alle inkomenseffecten worden gecompenseerd voor al die leraren, verkopers, huisschilders en receptionisten. Hij heeft er niets van gebakken. De baten zitten bij de hoogste inkomens van het land.

De heer Tony van Dijck (PVV):

Zoals gezegd, de eerste koopkrachtreparatie heeft plaatsgevonden met een pakket van bijna 1 mld. De tweede

koopkrachtreparatie voor de uitschieters, de individuele gevallen, bevat een pakket van 90 mln.

De heer Irrgang (SP):

Ik begrijp werkelijk niet hoe de heer Van Dijck erbij komt dat dit een nivellerend koopkrachtbeeld is, ook niet als je kijkt naar de cijfers van het CPB. Het is een denivellerend tot op zijn best een neutraal koopkrachtbeeld. Zou hij mij kunnen uitleggen wat hij bedoelt met opkomen voor de mensen als je bijvoorbeeld kijkt naar de korting op de zorgtoeslag voor met name mensen met lagere inkomens? Zij komen daarvoor immers in aanmerking. Ik denk verder aan de korting op de huurtoeslag en op de kinderopvangtoeslag. Wat heeft dat te maken met steun voor mensen? De compensatie van 90 mln. is dan toch een druppel in de oceaan?

De heer Tony van Dijck (PVV):

We ontkwamen er niet aan om in te grijpen in de toeslagen die u noemt en alle regelingen die er zijn vanwege de houdbaarheid ervan voor de toekomst. We hebben ingegrepen omdat deze regelingen gierend uit de klauwen liepen. Ik geef een paar voorbeelden. De kinderopvangtoeslag begon in 2005 met 700 mln. en is inmiddels uitgegroeid tot meer dan 3,5 mld. Het aantal kinderen is verdubbeld, maar het budget is verviervoudigd. De Wajong groeit van 200.000 naar 400.000 mensen, net als de uitgaven. Andere voorbeelden zijn het pgb en de zorgtoeslag. Deze regelingen lopen gierend uit de rails als we er niet op ingrijpen. Wat doen we met al die regelingen? We halen de groei eruit en zorgen ervoor dat juist de mensen voor wie de betreffende regelingen ooit bedoeld waren deze behouden. Voor de mensen die behoren tot de aanstaande groei komen de betreffende regelingen te vervallen. Dat is nodig, want anders zouden we deze regelingen om zeep helpen.

De heer Irrgang (SP):

Ik begrijp nu beter wat de heer Van Dijck bedoelt. Hij heeft het eerst over het ontzien van Henk en Ingrid, maar als ik dan doorvraag naar wat er gebeurt met de kinderopvangtoeslag, waar de botte bij erin gaat, komt hij met een of ander belegen verhaal aan dat je een regeling moet afbreken om haar te behouden. De analyse van de PVV is kennelijk: al die mensen krijgen maar kinderen en het loopt allemaal gierend uit de hand, dus we gaan nu maar de kinderopvangtoeslag verlagen. Dat heeft toch niets te maken met het beschermen van mensen? Dat geldt ook voor de mensen uit zijn eigen achterban die hun kind naar de crèche moeten brengen en daarvoor heel veel geld betalen. Ook bij hen zet de PVV het mes in de kinderopvangtoeslag.

De heer Tony van Dijck (PVV):

Regelingen kunnen niet eindeloos blijven groeien. Je moet op een bepaald moment ingrijpen. We laten de rijkere wat meer betalen voor de kinderopvang en kunnen daardoor de armere mensen uit de wind houden. Dat zou u ook moeten willen. Die nivellering passen we toe binnen de kinderopvangtoeslag. De uitgaven hieraan zijn van 700 mln. gestegen naar 3,5 mld. Als we niets doen wordt dat zelfs 7 mld. Dat is wat u wilt: u wilt het maar laten groeien. Er bestaat dan straks echter geen kinderopvangtoeslag meer omdat die onbetaalbaar is geworden. Wij proberen een verantwoord budget vrij te spelen voor de kinderopvangtoeslag door daar een maximaal aantal

Tony van Dijck

mensen, juist diegenen voor wie het bedoeld is, gebruik van te laten maken.

De voorzitter:

Via de voorzitter.

De heer Irrgang (SP):

Ik constateer dat de kinderopvangtoeslag ook voor de lagere inkomens fors wordt gekort. Huurtoeslag is er alleen voor de allerlaagste inkomens. Zorgtoeslag is er ook voor de mensen met lage inkomens, niet voor de middeninkomens en hogere inkomens. U zegt het een en doet het ander.

De heer Tony van Dijck (PVV):

Dat is niet waar. Als we niet zouden ingrijpen in de zorgtoeslag, zou straks 80% van de Nederlandse bevolking zorgtoeslag krijgen. Ik weet dat u de zorgtoeslag helemaal wilt afschaffen en de zorg geheel wilt nivelleren. Wij willen het op een bepaald, verantwoord niveau handhaven. Het moet worden afgetopt. Juist de mensen voor wie de zorgtoeslag bedoeld is, moeten die toeslag krijgen.

De voorzitter:

U moet echt proberen om alleen mij "u" te noemen en de anderen in de derde persoon enkelvoud aan te spreken.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

Het is nu toch echt het electoraat van de PVV dat aan het "huilie huilie" is geslagen. De PVV heeft allerlei beloften gedaan aan de achterban om hem te beschermen. In plaats daarvan vermijdt de PVV structurele hervormingen. De hypotheekrenteaftrek is ook voor de PVV onaanastbaar, terwijl daar heel veel miljarden te halen zijn. U deinst er echter niet voor terug, uw electoraat in de steek te laten en dit soort regelingen, zoals al eerder genoemd door mijn collega's, toe te passen. Ik vraag de heer Van Dijck wat de PVV heeft gedaan bij het tot stand komen van deze gedoogconstructie om op te komen voor het eigen electoraat. U hebt het nu immers in de steek gelaten.

De heer Tony van Dijck (PVV):

Wij hebben ervoor gekozen om te snijden in eigen vlees, wat u niet doet. U kiest slechts voor de weg van de belastingverhoging.

De voorzitter:

Mijnheer Van Dijck, wilt u via de voorzitter spreken?

De heer Tony van Dijck (PVV):

De geachte afgevaardigde kiest slechts voor de weg van hogere lasten voor de burgers. Wij kiezen voor het snijden in eigen vlees. Dat doen wij op heel veel punten: de cultuursubsidies, het Gemeentefonds, de ontwikkelingshulp, de staatsomroep. Dat zijn allemaal dingen die Henk en Ingrid niet voelen, maar die wel pijn doen in de overheidsbegroting. Het zijn allemaal dingen die wat ons betreft weg kunnen. Daar hebben wij maximaal gebruik van gemaakt. Aan enkele regelingen die gierend uit de klauwen dreigen te lopen, zoals de kinderopvang, de Wajong, het pgb en de zorgtoeslag, moeten wij paal en perk stellen. Daar ontkomen wij niet aan, want anders groeien deze uitgaven zo zeer, dat deze regelingen helemaal niet meer kunnen bestaan. De regelingen zijn goed, maar wij hebben de groei eruit gehaald.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

Ik noem het opkomen voor je electoraat als je gaat onderzoeken hoe het komt dat zo veel mensen in dat soort wanhopige toestanden, zoals de Wajong, terechtkomen. De PVV suggereert bijna dat dit vrijwillig gebeurt en dat wij mensen erbuiten moeten houden omdat de kosten anders te veel oplopen. Ik hoor echter niet dat de PVV, met hart voor het electoraat, zegt: hoe komen die mensen erin terecht en hoe haal ik hen eruit? Dat verwacht ik, maar dat gebeurt niet. Ik vraag nog een keer: waarom durft u geen ingrepen te doen die van structurele aard en toekomstgericht zijn? Met het beschermen van de hypotheekrenteaftrek zorgt de PVV er wel voor dat de huizen onnodig duur blijven en dat juist starters, de onderste inkomens, niet kunnen toetreden tot deze markt. Is dat de wijze waarop u het electoraat helpt? Of is uw electoraat echt aangewezen op huilie huilie?

De heer Tony van Dijck (PVV):

Dit is weer het bekende mantra van het h-woord. Ik heb mij voorgenomen om het woord niet in de mond te nemen, want elke keer als je dat doet, gaan de huizenprijzen nog verder onderuit.

Wij hebben nu 200.000 Wajongers; dat aantal groeit naar 400.000. Wij hebben gezegd: geef deze mensen niet op voorhand een stempel, maar geef hun een kans op regulier werk. De Wajong blijft bestaan voor de mensen die volledig arbeidsgehandicapt zijn; dat is goed. De Wajong voor mensen met kansen op de arbeidsmarkt wordt echter versoerd; die mensen geven wij een kans op de arbeidsmarkt.

Voorzitter. De Raad van State waarschuwde al in zijn advies over de Miljoenennota voor een te groot risico op garantieverlening. Nederland staat inmiddels voor 187 mld. garant en dat groeit door naar 230 mld. als wij het noodfonds uitbreiden. Dit is vrijwel de totale rijksbegroting. Daarnaast lopen wij ook nog een risico op het opkopen van de ECB. De Raad van State stelt dan ook onomwonden dat dit moet stoppen en moet worden teruggebracht naar een meer verantwoord niveau. Kan de minister hierop ingaan? Hoe gaat hij het garantiaplafond naar beneden brengen? Welk risico lopen wij eigenlijk met een dergelijk groot bedrag?

Ik kom op de woningmarkt. De huizenprijzen zijn in de afgelopen drie jaar met bijna 10% gedaald; met 8,5%, om precies te zijn. Dat is een ramp voor de middenklasse van Nederland. De hardwerkende burgers zien zo hun belangrijkste bezit in waarde afnemen. Hun onbezorgde oude dag komt zo in gevaar. Het kabinet wilde de stagnerende woningmarkt vlot trekken door de overdrachtsbelasting te verlagen van 6% naar 2%. Gelijk zagen wij resultaat: de huizenverkoop lag in juli 15% hoger dan een jaar daarvoor. In augustus werd deze opleving echter meteen de nek omgedraaid door de strengere hypotheekregels. Hoe dom kun je zijn? Eerst de overdrachtsbelasting verlagen en bijna tegelijkertijd de hypotheekregels aanscherpen. Wij zijn weer terug bij af en wij zijn 1,2 mld. lichter. De PVV was de enige die deze strengere gedragscode verwerpt. De timing was fout en de strengere gedragscode bood een oplossing voor een niet-bestaand probleem. Ik werd weer eens weggehoond en de minister zei dat ik mijn kop in het zand stak voor de echte problemen. Nou minister, het probleem van een vastgelopen woningmarkt is vele malen groter dan een paar gedwongen verkopen per jaar.

Tony van Dijck

Ook gaf de minister aan dat de starters onder de NHG-grens geen problemen zouden ondervinden van de strengere regels. Niets is minder waar. De banken hanteren de strengere regels ook voor de NHG-verkopen, terwijl zij nota bene geen risico lopen. Gaat de minister ervoor zorgen dat de gedragscode niet voor NHG-transacties geldt? Ook blijkt dat tweeverdieners substantieel, tot wel € 27.000, minder mogen lenen dan eenverdieners. Hoe repareert de minister deze omissie van het Nibud?

Om te voorkomen dat de woningmarkt nog verder inzakt, sluit ik mij aan bij mevrouw Blanksma: de grens van € 350.000 moet ook voor 2012 worden gehandhaafd. Als deze ook nog wordt verlaagd, krijgt de woningmarkt de genadeklap. De strengere code komt op een verkeerd moment en gooit de deur keihard in het gezicht van de woningzoekenden. De PVV roept de minister daarom ertoe op, de nieuwe gedragscode terug te draaien, zodat de woningmarkt zich kan herstellen en de banken weer op maat hypotheek kunnen verstrekken. Zal de minister daarvoor zorgen?

De heer **Plasterk** (PvdA):

Wat zegt de heer Van Dijck tegen de mensen uit de bouwsector en de mensen uit de bankwereld, die allemaal de taxatie maken dat de woningmarkt op slot blijft zolang de onzekerheid over de hypotheekrenteaftrek blijft bestaan? Eigenlijk heeft men de zekerheid dat er een keer iets aan de hypotheekrenteaftrek moet worden gedaan, maar men weet niet wat het wordt. Dat is het structurele probleem.

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

De PVV laat geen onzekerheid over de hypotheekrenteaftrek bestaan. De PVV heeft al eerder gezegd: als het aan ons ligt bestaat de hypotheekrenteaftrek over honderd jaar nog, dus koop gerust een huis en stem PVV! Partijen als de PvdA en D66 zijn likkebaardend bezig om de hypotheekrenteaftrek om zeep te helpen, zorgen voor een hoop onrust. Daar moeten wij het mee doen. Wij hopen dat de kiezers zo verstandig zijn om voor de partijen te kiezen die niet aan de hypotheekrenteaftrek tornen. Ik hoop dat dit kabinet zo verstandig is om de nieuwe strenge hypotheekregels, die wij een maand na de verlaging van de overdrachtsbelasting in het leven hebben geroepen, als de wiedeweerga terug te draaien.

De heer **Plasterk** (PvdA):

Ik laat het er bijna zitten, maar het beeld dat bijvoorbeeld Piet Moerland van de Rabobank likkebaardend de hypotheekrenteaftrek om zeep willen helpen, doet echt geen recht aan de opbouwende voorstellen die vanuit de bankwereld, de onroerend goed wereld en zelfs de maaklaardij komen. Die sectoren zeggen: laten wij voor een verstandige oplossing kiezen zodat mensen in staat worden gesteld om een huis aan te schaffen en daarbij wellicht fiscaal worden ondersteund, op welke manier dan ook, maar niet op een manier waardoor er gigantische zeepbellen ontstaan en mensen ertoe worden aangezet om dertig jaar lang hun schuld niet af te betalen. Daardoor ontstaat onzekerheid.

De heer **Irrgang** (SP):

De PVV is mordicus tegen elke beperking van de hypotheekrenteaftrek, zelfs voor mensen die dat makkelijk kunnen lijden. Ruim 40% van de huishoudens bestaat echter uit huurders. Op grond van de voorliggende begroting wordt volgend jaar op de huurtoeslag gekort. Hoe legt de

heer Van Dijck aan zijn achterban uit dat hij wel de villabezitter ontziet, dat hij zelfs betoogt dat die op geen enkele manier mag worden aangepakt, maar dat het kabinet dat hij gedooft het mes zet in de huurtoeslag voor mensen met een krappe beurs? Of is die regeling volgens de heer Van Dijck ook uit de hand gelopen?

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

De heer Irrgang heeft een punt door te zeggen dat de regeling uit de hand is gelopen. Bij de huurtoeslag is namelijk sprake van een overschrijding. Wij hebben ook het volgende afgesproken. Als je deugdelijk wilt boekhouden, kies je voor een reparatie van een overschrijding. Dat was bij de huurtoeslag het geval. Dit kabinet heeft de huurtoeslag niet geïnitieerd. De huurtoeslag vloeit voort uit het vorige kabinet; het is een overschrijding uit de tijd van het vorige kabinet. Wij hebben het gerepareerd zodat mensen hun huurtoeslag houden, maar dat de minder behoeftige mensen ietsje minder krijgen. De behoeftige mensen, die echt van een huurtoeslag afhankelijk zijn, krijgen het maximale bedrag.

De heer **Irrgang** (SP):

De PVV vindt wel dat op de huurtoeslag gekort kan worden, met een budget van nog geen 2 mld., maar zij vindt niet dat gekort kan worden op de hypotheekrenteaftrek waarvan mensen profiteren die het vele malen breder hebben dan mensen die op huurtoeslag aanspraak kunnen maken. Dat budget is de afgelopen tien jaar echter gigantisch uit de hand gelopen, maar daar wil hij niks aan doen. Is dat nu eerlijke politiek van de PVV?

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Het systeem van de hypotheekrenteaftrek kun je niet geïsoleerd bekijken, maar wij vinden het een hartstikke goed systeem. Wij hebben in Nederland gekozen voor een hogere belastingschijf waar je sneller inkomt. In Duitsland betaal je volgens mij 50% en moet je € 150.000 verdienen. Hier betaal je vanaf € 40.000 of € 50.000 al 50%. Met andere woorden, wij hebben voor wat meer belasting gekozen, wat sneller een hogere schijf. Daarmee hebben wij gekozen voor een stukje aftrek ter stimulering van het eigen woningbezit. Ik vind het een hartstikke mooi systeem en ik sta voor het systeem. De geachte afgevaardigde is alleen maar gespitst op het binnenharken van die 11 mld. subsidie. Die 11 mld. is geen subsidie. Die 11 mld. is een belastingkorting voor de mensen die relatief snel in de 52%-schijf zitten.

De heer **Irrgang** (SP):

Dit is toch een volstrekt non-antwoord. Natuurlijk is dat een fiscale subsidie. Die komt terecht bij mensen die deze volstrekt niet nodig hebben. Ik concludeer dat de PVV de mensen die het echt ontzettend breed hebben en een fiscale subsidie krijgen – de miljonairs, de villabezitters – belangrijker vindt dan de mensen met een echt krappe beurs die worden gekort op de huurtoeslag.

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Nee, wij vinden die niet belangrijker, maar wij staan wel voor het systeem van de hypotheekrenteaftrek.

Griekenland. De Partij voor de Vrijheid roept al anderhalf jaar dat Griekenland failliet is. Iedereen weet dat Griekenland zijn torenhoge schuld van 350 mld. nooit meer terug zal betalen. De kapitaalmarkt gaat er voor 98% van uit dat dit geld niet terugkomt. Alleen onze Europese rege-

Tony van Dijk

ringsleiders zitten nog in de ontkenningfase. Ik hoor het deze minister van Financiën twee weken geleden nog zeggen: wij krijgen elke cent terug, en met rente. Het ergste is nog dat de onzekerheid over wat er gaat gebeuren al anderhalf jaar voortduurt en veel schade aanricht.

De PVV was vanaf dag één helder: geen cent naar Griekenland. De hele Kamer steunde toen nog een motie van de heer Weekers met eenzelfde strekking, maar dat zijn we even vergeten. "Geen cent naar Griekenland" had namelijk gelijk helderheid verschaft en de angel uit de eurocrisis gehaald. Griekenland had waarschijnlijk de eurogroep verlaten en zijn schulden gesaneerd, wellicht onder de regie van het IMF. Ook was er een duidelijke disciplineerende werking van uitgegaan naar andere eurolanden.

Nu dreigt Europa af te stevenen op een recessie. Obligatierenten stijgen, ratings van banken en landen staan onder druk, de liquiditeit droogt op. Angst overheerst op de kapitaalmarkt. Deze angst slaat nu ook over op consumenten, bedrijven en de reële economie. De kapitaalmarkt vlucht weg van alles wat naar risico riekt. Men dumpt de rommelobligaties bij de ECB en vlucht naar veilige havens zoals Duitse staatsobligaties. De banken stallen liever hun geld bij de ECB dan dat zij het aan elkaar uitlenen. Bij de Rabobank moet je tegenwoordig geld meebrengen voor een spaarrekening. Door gebrek aan vertrouwen en een gebrek aan liquiditeit dreigt de hele economie vast te lopen.

De eurofielen grijpen de gelegenheid aan om verder te bouwen aan hun Europese superstaat. Barroso is niet meer te stoppen, zo zagen we in zijn "State of the Union". Een Brusselse ambtenaar zei het mooi: Barroso wil een EU zonder lidstaten. In de state of the Union laat hij zijn ware gezicht zien. Hij wil Europese obligaties en Europese belastingen en hij wil af van die vervelende veto's, want die houden alleen maar op. Nederland wordt een soort stadsdeelraad waarbij de Tweede Kamer alleen nog maar mag beslissen over de kleur van de lantaarnpalen. Barroso speelt op zijn harpje terwijl Rome in brand staat.

Ze gaan echter nog verder. Nog voordat het voorstel voor het nieuwe noodfonds is aangenomen, wordt al gesproken over een verviervoudiging. Onze minister-president noemt die discussie ontijdig, maar Schäuble was zeer stellig en noemde het "a stupid idea". Afgelopen zaterdag ging hij nog verder toen hij zei: "Das war es, Schluss". Zegt onze minister hem dit na? Is het Schluss of gaan wij nog verder met het Europese noodfonds? Waar trekt deze minister de grens? Wat ooit begon als een klein brandje in Griekenland, is nu verworpen tot een grote veenbrand. Het begon anderhalf jaar geleden met een klein leninkje van Nederland aan Griekenland van 1 mld. Ik weet het nog goed. Toen werd het 5 mld. Daarna werd het een garantie van 25 mld. Vervolgens was het 56 mld. en nu staan we aan de vooravond van een "ja" tegen een garantie van 100 mld. En dat is nog niet alles. Dat is niet genoeg.

De PVV vindt het dan ook heel vreemd dat wij nu moeten instemmen met een incidentele suppletoire begroting waarbij de garantie aan het noodfonds wordt opgehoogd tot 100 mld., terwijl de eindjes nog helemaal niet duidelijk zijn. Ik heb het net bij interruptie ook tegen mevrouw Blanksma gezegd. Hoe ziet het noodfonds eruit? Nu wordt ons gevraagd om voor een blanco cheque te stemmen, voor een garantstelling van 100 mln., maar wij weten niet eens hoe de besluitvorming, de besteding of de opkoop van obligaties zal plaatsvinden. De Grieken demonstren en feesten lekker verder. Jaarlijks wordt 20 mld. aan

belastingen ontdoken. De inkt die wordt gebruikt om de aanslagen te printen, is op. De belastinginspecteurs staken. De Grieken zouden 20% van hun ambtenaren ontslaan – Griekenland heeft de meeste ambtenaren ter wereld – maar helaas zijn zij benoemd voor het leven. Ze zouden 5 mld. privatiseren, maar vind maar eens een koper voor die failliete boedel. De trojka staat voor een gesloten deur, omdat de ambtenaren staken en de ministeries hebben gebarricadeerd. De afspraken worden voor de tiigste keer niet nagekomen, nu weer niet. Eergisteren las ik in de krant dat er van de 27 afspraken en maatregelen slechts 11 zijn uitgevoerd. We worden voor de gek gehouden waar we bij staan, en we pikken dat keer op keer. Ik hoor het de minister nog zeggen: de Grieken moeten zich houden aan de strenge afspraken, anders gaan ze failliet. Nou minister, kom maar op. Of sluit de minister zich toch weer aan bij de zachte heelmeeesters in Europa?

De ECB, de Europese Centrale Bank, gaat zijn boekje te buiten door miljarden aan rommelobligaties op te kopen. De teller staat nu op 155 mld. De ECB neemt daarmee grote risico's, maar ons wordt niets gevraagd. Als het misgaat, krijgen wij de rekening gepresenteerd. En het ergst is nog dat het ECB-bestuur tot op het bot is verdeeld. Twee Duitsers, Axel Weber en Jürgen Stark, stapten inmiddels op uit onvrede over het beleid. Ook onze eigen Klaas Knot vindt dat de ECB veel te ver gaat met het opkopen van slechte leningen. Maar hoe kan het dat de ECB hier gewoon mee doorgaat, terwijl de grootste donateurs, Nederland en Duitsland, het hier niet mee eens zijn? Kan de ECB hier onbeperkt mee doorgaan en hoe kunnen we de ECB stoppen? En gaat die besluitvorming straks ook zo bij het nieuwe noodfonds?

De heer Koolmees (D66):

Voorzitter. Ik heb vanmorgen aan de collega's Blanksma en Harbers gevraagd of ze akkoord zijn met de macro-economische onevenwichtigheidsprocedure. Het antwoord van beiden was ja. Ik hoor de PVV vaak zeggen dat ze dit kabinet steunt omdat het op drie belangrijke onderwerpen voor de PVV – veiligheid, immigratie en ouderenzorg – veel voor elkaar krijgt. Bij de veiligheid hebben we een discussie gehad over die 3000 agenten. Die komen er niet. Bij de ouderenzorg over 12.000 extra verpleegkundigen. Die kunnen we niet eens tellen, dus die komen er ook niet. Met betrekking tot de immigratie heeft de Euro-commissaris geconstateerd dat alle wetten die minister Leers wil, er ook niet kunnen komen. Dit is dus een heel pro-Europees kabinet, met pro-Europese coalitiepartners. Waarom steunt de PVV het nog?

De heer Tony van Dijk (PVV):

U heeft het goed geanalyseerd. Wij krijgen inderdaad heel veel terug op het gebied van immigratie, ouderenzorg en veiligheid. U noemde net een paar punten die nog in ontwikkeling zijn, maar ik heb hier een hele lijst punten die wij wel hebben binnengehaald. Dat van die 12.000 verpleegkundigen gaat per 1 januari gebeuren en in 2013 zijn ze er. Daarvoor staat 800 mln. op de begroting. We hebben al een wet voor minimumstraffen voor misdrijven bij recidive. Er komt een levenslang toezicht op uitbehandelde pedoseksuelen. Er is minimaal één jaar geen verlof bij tbs'ers. Het is echt een hele lijst van dingen, de wetgeving rolt echt van de band. Wij zijn dus niet ontevreden; van wat wij hebben gevraagd, krijgen wij veel dingen.

Tony van Dijck

De heer **Koolmees** (D66):

Ik constateer echt dat de PVV op heel veel punten nul op het rekest krijgt: die 3000 agenten en die 12.000 verpleegkundigen komen er niet. De PVV krijgt daar ook niks voor terug, maar steunt wel een heel pro-Europees kabinet. Blijkbaar is er binnen de PVV toch wel wat liefde voor Europa.

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Dat is een verkeerde conclusie. U moet de stukken er eens op nalezen. Er zijn vele zaken die nu al via de minister-raad binnen zijn. Ik heb hier een lijstje van 21 punten dat u straks wel even mag inzien. Wat dat betreft hoor je ons dus niet klagen.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

Voorzitter. Ik heb de stukken ook even doorgelezen, met name de Macro Economische Verkenningen. Daarin staat dat er bij verslechterende economische omstandigheden zo'n 5 mld. extra moet worden bezuinigd. Mevrouw Blanksma van het CDA zei zojuist dat voor haar alle opties openliggen. Geldt dat ook voor de PVV?

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Wij hebben dat stuk van het CPB ook gelezen. Nogmaals, het is nu niet aan de orde. Wij kiezen nu voor die 18 mld. en voor 6 mld. aan ombuigingen in 2012. Als dat lukt, vinden we het al een hele prestatie. Verder moet je je afvragen of het wel slim is om dat te doen. Ook daarover zegt het CPB wel iets: je moet je afvragen of je dit wel zou moeten willen, gezien de weersomstandigheden die dan en dan heersen in de economie. Maar als wij dan gedrieën zouden besluiten om extra te bezuinigen, dan ligt wat ons betreft alles open. Er zal dan keihard onderhandeld worden, waarbij, zoals ik vanmorgen al aangaf, ontwikkelingshulp zeker ook op tafel ligt.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

Ik ben blij dat de heer Van Dijck aanhaalt dat het CPB zegt dat er niet meer bezuinigd, maar meer hervormd moet worden. Mag ik daaruit opmaken dat de PVV serieus zal kijken naar hervorming van de woningmarkt, vergroening van het belastingstelsel en hervorming van de arbeidsmarkt?

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Wij hebben gedrieën dat pakket van 18 mld., een omvangrijk bouwwerk, in elkaar getimmerd. Wij hebben alle drie op punten onze zin gekregen. Zo gaat dat in onderhandelingen. Als wij opnieuw moeten onderhandelen, dan beginnen wij weer vanaf "scratch". Wat mij betreft is dat echter nog niet aan de orde. Bovendien is het de vraag of het wel zo zinvol zou zijn.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):

Of je gaat bezuinigen, of je gaat hervormen of je laat de staatsschuld oplopen. Meer smaken zijn er niet. Ik hoor de heer Van Dijck zeggen dat wij, zoals het CPB aanbeveelt, eigenlijk niet meer zouden moeten bezuinigen. Dan blijven er nog twee smaken over en ik vraag hem voor welke smaak hij dan gaat kiezen.

De heer **Tony van Dijck** (PVV):

Het is niet aan mij om daaruit te kiezen. In onderhandeling met de drie partijen zal dan een palet worden samengesteld voor eventuele noodzakelijke aanvullende ombui-

gingen. Het is echter allemaal speculatie, want het is ten eerste niet aan de orde. Ten tweede is het de vraag of het wel zo slim is om het te doen en ten derde is het de vraag hoe je eventuele bezuinigingen dan gaat invullen. Als het zover komt, ligt alles weer op tafel, ook bezuinigingen op ontwikkelingshulp.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks):

Voorzitter. Deze roerige tijd vraagt om oplossingen en niet om problemen.

Voorzitter: Van Bochove

De heer **Braakhuis** (GroenLinks):

Het was niet gemakkelijk, maar uiteindelijk bleek mijn partij toch in staat om op een rechtvaardige manier binnen het financiële kader van dit kabinet andere keuzes te maken, keuzes die velen zekerheid bieden over hun toekomst. Want ik proef onzekerheid in de samenleving. Ook onzekerheid is een veelkoppig monster, gevoed door politici die er electoraal baat bij hebben om deze te vergroten. Dit kabinet is de reflectie van de koppen van dit monster: een schroefkop die draait en zich ingraaft, een klets-kop die denkt dat de economie stuk bezuinigen de redding gaat brengen en een krantenkop die alleen maar wil zeggen wat hij denkt dat het volk wil horen, maar intussen de feiten verdraait.

Het gevolg van al dit gedruk en gedraai is dat de Nederlandse burger de kloos is en dan vooral zij die een midden- of laag inkomen hebben, vrouwen die de arbeidsmarkt op willen en chronisch zieken en gehandicapten. Zij zijn ook een kop, niet van het monster, maar de kop-van-jut. Dat is voor mijn fractie onverteerbaar en de reden waarom wij een tegenbegroting hebben neergelegd die aantoonde dat het binnen de kaders van dit kabinet mogelijk is om via andere keuzes de koopkracht te behouden, financiële houdbaarheid te bewerkstelligen en mensen hun eigenwaarde te laten behouden.

Ik zal op de volgende drie punten iets dieper ingaan: Europa en de crisis, de zojuist gepubliceerde green deal en investeren in de toekomst via onderwijs, banen en een betere houdbaarheid. Ik begin met Europa.

Deze coalitie en met name haar gedoger is vergeten dat de Europese Unie tot stand is gebracht om ons vrede en voorspoed te brengen. En dat heeft zij ook gedaan, tientallen jaren lang! Er is al 66 jaar vrede binnen de Unie en het heeft Nederland tientallen miljarden aan economische meerwaarde gebracht. Maar nu het even tegenzit en er een brand woedt in de monetaire unie geeft het kabinet niet thuis om maar niet tegemoet te hoeven komen aan de knoflookangstzaaiende gedoogpartner. Zo zie je continue dat er linksom iets wordt beweerd en dat er rechtsom iets anders wordt gedaan. Toch maar stiekem soevereiniteit overdragen aan Brussel, maar dat in de Kamer gewoon staalhard ontkennen. En dan opeens verschijnt er een brief van het kabinet, waarin een eurocommissaris voor Financiën wordt voorgesteld. Dat maakte mij bijna blij. Bijna, want er worden weer belangrijke zaken weggelaten. Zo wordt de bestrijding van macro-economische onevenwichtigheden wel voorgesteld in de brief, maar vervolgens schetst de VVD het doemscenario dat onze

Braakhuis

pensioenen zullen worden weggekaapt. En dat is natuurlijk onzinnige bangmakerij.

En zo gaat het maar door: A zeggen en B doen. Dan weer suggereert de minister-president in de Financial Times dat landen de euro uitgezet kunnen worden, terwijl in de brief nog stond dat landen daarvoor kunnen kiezen. Waar de Miljoenennota vol staat met Europa, werd Europa in de Troonrede oorverdovend vermeden. Want stel je voor dat daar iets in staat wat de gedoogpartner niet behaagt, ook al zegt het gedoogakkoord er niets over.

De heer **Harbers** (VVD):

Ik dacht dat wij er vanochtend na het interruptiedebatje over de pensioenpotten uit waren. Het verbaast me dat de heer Braakhuis nu opnieuw zegt dat de VVD angst zaait door te zeggen dat de pensioenpotten worden leeggeroofd als gevolg van de macro-economische onevenwichtigheden. Daartussen zit absoluut geen verband, integendeel. Het pleidooi dat ik vanochtend hield om goed te kijken naar de spelregels rond het noodfonds heeft alles te maken met de pensioenpotten zodat bijvoorbeeld schuldenlanden onze pensioenpotten niet kunnen "weginfleren". Het heeft niets te maken met macro-economische onevenwichtigheden.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks):

Waarvan akte. Ik beroep mij natuurlijk op de interruptie van uw fractievoorzitter tijdens de algemene politieke beschouwingen. Daarop reageerde ik. Ik begrijp evenwel uw punt.

Met deze gedoogpartner laat dit kabinet zich bestuurlijk verlammen, juist op een moment dat de crisis vraagt om adequate en gerichte besluiten en om kracht. Bij de verhoging van het noodfonds roept de minister-president dat het ontijdig is om te spreken over een volgende verhoging terwijl iedereen weet dat de financiële markten juist zitten te wachten op een dergelijk vertrouwenwekkend besluit. Als het besluit genomen gaat worden, staat er opeens de handtekening van deze minister onder. Het kabinet doet A en zegt B. Want wat de partner niet gedoogt, wordt niet hardop uitgesproken maar tot taboe verklaard. Mijn partij houdt niet van taboes. Laten wij open zijn, over Griekenland en Europa. Iedereen heeft daar recht op. In die lijn blijkt dat de eisen die aan Griekenland worden gesteld vooral de gewone Griekse burgers raken. Zij worden ongelooflijk hard getroffen door de afgedwongen bezuinigingen terwijl de verantwoordelijken in Griekenland – banken, rijken, politici – de dans ontspringen. Juist zij moeten worden aangepakt. Corruptie bestrijden, een kadaster inrichten, een belastingdienst op afstand; dat zijn de dingen die nodig zijn. Dat kost wel tijd. Die tijd blijken wij onvoldoende te geven. Wij zien dat de gewone Grieken lijden en hun economie dreigt te worden stuk bezuinigd. Daarmee wordt de kans dat de kruik zolang te water gaat tot hij barst steeds groter. Mijn fractie vindt het in het belang van Europa om de armen om de Grieken heen te slaan en hen de tijd te geven om de juiste dingen te doen. Een herstructurering behoort daarbij tot de mogelijkheden, zodat de Grieken lucht krijgen om hun productiviteit en concurrentievermogen te verbeteren. Dat moet dan wel een gecontroleerde herstructurering zijn. "Gecontroleerd" betekent dat tegelijkertijd de EFSF aanzienlijk verruimd moet worden. Ook moeten bepaalde banken herkapitaliseerd worden als gevolg van de afwaardering. Dat zijn voor ons geen taboes. Wij zeggen gewoon waar het om gaat, welk voortschrijdend inzicht er is en welke

alternatieven er zijn. Ik roep ook de minister daartoe op. Ik vraag hem om daarop in te gaan.

Voorzitter. De fractie van GroenLinks pleit al langer voor meer Europees politiek bestuur om de euro te schragen. De schimmige deal over het Finse onderpand is een pijnlijk en duidelijk signaal dat het ontbreekt aan dit politieke leiderschap in Europa. Nu dreigt zelfs een klein landje als Slowakije het noodfonds te blokkeren. Wie kan er nu nog beweren dat het uitblijven van politiek gezag op Europees niveau niet nodig is? Dit brengt mij tot twee concrete vragen aan de minister. Gaat het kabinet nu eindelijk eens ontsnappen aan de greep van de gedoogpartner, taboes doorbreken en duidelijkheid maken aan alle Nederlanders dat we inderdaad alles op alles moeten zetten om met een stevig verhoogd noodfonds een wanordelijk faillissement te voorkomen? Is het kabinet bereid om echt macht aan Europa over te dragen – politieke macht – en niet alleen begrotingsdiscipline te handhaven zodat er ook ingegrepen kan worden ten behoeve van economische convergentie en het bestrijden van macro-economische onevenwichtigheden?

Nu we het toch over onevenwichtigheden hebben, heb ik er nog een. Die gaat over de green deal. Dit kabinet zegt dat het met de green deal investeert in natuur en milieu. Naar mijn mening zit het kabinet daarmee te jokken en mijn moeder heeft mij geleerd dat dat niet mag. Deze green deal is no deal, niet meer dan een groen sausje over een grijs kabinet. Bestaande projecten worden in een nieuw jasje gegoten en er worden wat intenties geuit voor nadere onderzoeken. Wij zijn het eens met de minister dat bedrijven de motor moeten zijn achter de groene revolutie en dat de overheid hen moet faciliteren. Die pretentie maakt hij echter niet waar. Er blijft daarom een beeld hangen van een minister die pronkt met andermans veren. Het is veelzeggend dat groene ondernemers zelf, de echte pioniers, de deal niet hebben meeondertekend. Zij vinden dat de overheid niet over de brug komt en dan doelen zij niet eens op geld. De green deal bevestigt de status quo waarbij de gevestigde belangen van de energie-intensieve industrie gespekt worden met een torenhoge subsidie van 5,8 mld. op fossiele energie. Die is niet eenmalig; die is jaarlijks. Zou het kabinet echte hervormingsmoed hebben, dan heeft het hier de kans om meer dan 20 mld. te bezuinigen binnen deze kabinetsperiode en nog de klimaatdoelen te halen ook. Intussen blijven investeerders in schone energie op achterstand staan. Waarom houdt de minister deze subsidies op fossiele energie in stand en kiest hij niet voor het groene goud? Dit terwijl de minister van Financiën zich als staatssecretaris van Financiën nog hard maakte voor fiscale vergroening. Zijn opvolger is druk doende om de fiscale vergroening om zeep te helpen, bijvoorbeeld door de aanschafbelasting op slurpende auto's met 1,1 mld. te verlagen en door de verpakkingsbelasting af te schaffen. Die 1,1 mld. voor slurpende auto's komt ook nog eens vooral ten goede aan de grote slurpers, de SUV's. Wat vindt de minister ervan dat zijn opvolger zijn fiscale vergroening om zeep helpt? Laat hij zich dit zomaar aanleunen? Of was het alleen groene schijn? Tot slot vraag ik mij op dit punt af waarom dit grijze kabinet ervoor kiest om te bezuinigen op natuur en het openbaar vervoer en wel te investeren in asfalt. Wat vindt de minister ervan om dit eens om te draaien?

Mijn laatste punt gaat ook over omdraaien. Het betreft het investeren in onderwijs, banen en een betere houdbaarheid van de overheidsfinanciën. In deze tijden van crisis is er een staatsman nodig die echte keuzes durft te

Braakhuis

maken; een crisismanager die zonder draaien zijn keuzes aan iedereen uitlegt. In de Troonrede zegt het kabinet bijvoorbeeld dat het eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid belangrijk vindt, dat het voor meer werk zorgt en voor een gezonde economie in moeilijke tijden. Wat gebeurt er evenwel echt? Door de ingrepen in de tegemoetkoming voor hoge ziektekosten en het pgb wordt chronisch zieken en gehandicapten hun zelfstandigheid ontnomen. In plaats van de arbeidsmarkt te moderniseren kiest de minister ervoor om de economische zelfstandigheid van vrouwen de rug toe te keren en dom te bezuinigen op de kinderopvang. Wat een waanzin. In onze tegenbegroting laten wij zien dat het teruggedraaien van de bezuiniging op de kinderopvang prima kan worden gedekt met een inkomensafhankelijke kinderbijslag. Ik vraag de minister of hij bereid is, dit alternatief te overwegen.

Onze crisismanager lijkt hiermee meer op een boekhouder en dan ook nog een boekhouder die het niet zo goed begrepen heeft. Je kunt namelijk geen land besturen door je alleen te richten op bezuinigingen. Visie en moed zijn nodig om niet dezelfde fouten te maken als Colijn in de jaren dertig. Als de eurocrisis verergert, kunnen extra bezuinigingen wederom de doodsteek zijn voor de economie. Het IMF en het CPB waarschuwen het kabinet om niet in oude fouten te vervallen maar de boodschap lijkt niet te landen. Dat het ook heel duur kan zijn om keuzes uit de weg te gaan, wil de boekhouder natuurlijk niet horen. Dat je ook moet investeren in de toekomst om op lange termijn sterker uit de strijd te komen, is al helemaal aan dovemansoren gericht. Of is het werkelijke probleem dat de crisismanager op dit moment vooral relatiemanager moet spelen in een onmogelijke gedoogconstructie?

Mijn partij maakt wel echte keuzes met lef om te hervormen. Onze tegenbegroting laat zien dat je de begroting op orde kunt krijgen en tegelijkertijd Nederland klaar kunt maken voor de toekomst. Door de economie te moderniseren en vergroenen, creëren wij ruimte voor onderwijs, zorg, kinderopvang en werk. Wij maken 1,5 mld. vrij voor onderwijs en bijna 6 mld. voor werk. Tegelijkertijd draaien wij een groot aantal bezuinigingen van het kabinet terug die de lage en middeninkomens te fors raken. Toch realiseren wij eenzelfde EMU-saldo als het kabinet door in te zetten op een forse vergroening van de belastingen en een eerlijke verdeling van lasten en lusten. Het CPB berekent alleen het budgettaire plaatje van onze tegenbegroting.

De heer Plasterk (PvdA):

Ik ben erin geïnteresseerd of GroenLinks ook de bezuinigingen op kunst en cultuur wil teruggedraaien. Ik geloof dat ik dat niet terugzag in haar tegenbegroting. Ik heb GroenLinks bij de demonstraties tegen deze bezuinigingen wel ontmoet.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

In onze tegenbegroting draaien wij de maatregel inzake de aftrekbaarheid van culturele investeringen wel terug. De meeste cultuurbezuinigingen vallen echter in 2013. Dat was voor mijn fractie uiteindelijk reden om dit een jaartje uit te stellen.

De heer Plasterk (PvdA):

Ik had dus goed gezien dat voor zover de cultuurbezuinigingen in het komende jaar vallen, ze niet door GroenLinks worden teruggedraaid.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

Dat klopt.

De heer Plasterk (PvdA):

Dat geldt, geloof ik, ook voor de langstudeerdersboete en nog een paar zaken.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

Ik neem aan dat dit mijn wellicht verdiende repliek is op de omissies van uw tegenbegroting.

De voorzitter:

De heer Braakhuis vervolgt zijn betoog.

De heer Plasterk (PvdA):

Ik krijg nu geen antwoord op mijn vraag, voorzitter. Het was een werkelijke vraag of GroenLinks de langstudeerdersboete inderdaad niet teruggedraait en de cultuurbezuinigingen voor volgend jaar dus ook niet.

De heer Braakhuis (GroenLinks):

Als u onze tegenbegroting goed hebt gelezen, weet u dat wij 1,1 mld. investeren in onderwijs. Grosso modo bezuinigen wij daar niet op; bepaald niet, wij investeren in onderwijs. Wij hebben sommige dingen wij opgeofferd, maar andere zaken hebben wij daarvoor in de plaats gezet. Dat klopt, ja. Wij maken dus 1,5 mld. vrij, waarvan 1,1 mld. aan directe uitgaven voor onderwijs en bijna 6 mld. voor werk.

Het CPB berekent alleen het budgettaire plaatje van de tegenbegroting. In de doorrekening van de verkiezingsprogramma's kun je beter zien welke gevolgen onze keuzes hebben. Het lef om te hervormen leidt tot veel betere resultaten voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. GroenLinks verbetert de houdbaarheid met maar liefst 34 mld., wat 5,4% van het bbp is, terwijl dit kabinet maar 20 mld. realiseert, en dat zonder dat wij er onnodig pijnlijke bezuinigingen voor nodig hebben. GroenLinks hervormt met lef en verbetert zo de structurele werkgelegenheid met honderdduizenden extra banen, terwijl er met dit kabinet 110.000 banen verloren gaan, mede met dank aan de PVV. Ik neem aan dat de PVV dit opvat als de bescherming van het eigen electoraat.

GroenLinks hervormt de woningmarkt en verbetert zo de houdbaarheid met ruim 8 mld. Het kabinet daarentegen laat de hypotheekrenteaftrek met 2 mld. oplopen. De rekening voor de hypotheek op de heilige huisjes van dit kabinet loopt vies op. GroenLinks kiest voor een generatieneutrale pensioenhervorming, zodat de rekening niet wordt doorgeschoven naar de volgende generatie. Kom daar maar eens om bij dit kabinet. Het ontbreekt dit kabinet aan lef. Het bezuinigt met de rug naar de toekomst. Het resultaat is: meer werklozen en afnemende koopkracht, die vooral de lage inkomens treft en de economie onder druk zet. Zozeer zelfs, dat de voorzitter van VNO-NCW, de heer Wientjes, begint te morren over de bezuinigingen. Wat gebeurt er als het tegenzit met de economie? Opnieuw bezuinigen is dan de enige oplossing waar dit kabinet mee komt. Stapt het kabinet nu echt wederom in die valkuil? Deze CDA-minister wil vast niet in de voetsporen van Colijn treden. Heeft zijn staatssecretaris als Kamerlid niet zelf gevochten voor hervormingen? En nu? Het kabinet staat met de rug naar de toekomst.

Het is zonder jokken en draaien mogelijk om de juiste keuzes te maken. Binnen het financiële kader kun je werkgelegenheid creëren, koopkracht op peil houden, houd-

Braakhuis

baarheid borgen en mensen zelfstandig laten zijn en hun eigenwaarde laten houden. Daarmee lossen wij onze beloften in, zonder gedraai. Wij respecteren namelijk alle Nederlanders.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
Voorzitter. Praten, praten, praten, maar besluiten nemen ho maar. Dat gevoel over de ontwikkelingen in de eurozone verwoordde mijn fractievoorzitter tijdens de algemene politieke beschouwingen twee weken geleden. Na de algemene politieke beschouwingen is het praten verder doorgegaan en is het nemen van besluiten opnieuw uitgebleven. Hoewel de winter nog ver weg lijkt, is de Europese sneeuwschuiver inmiddels al wekenlang in bedrijf. De berg aan problemen wordt met de dag hoger en hoger en het zicht op echte oplossingen alleen maar kleiner en kleiner. In het hoeveelste bedrijf van deze Griekse tragedie zijn wij inmiddels beland? Het is niet meer bij te houden. Gisteren nog liet minister De Jager doorschemeren dat het tweede noodpakket van 21 juli wel eens opengedoken zou kunnen worden. Op dit moment zouden wij het echter wel moeten hanteren als werkhypothese. Wat bedoelt hij daarmee? Dat wij beslissingen moeten nemen over zaken die wij toch niet gaan doen? Graag krijg ik een toelichting.

De fractie van de ChristenUnie is in mei 2010 akkoord gegaan met het eerste noodpakket voor Griekenland. Toen was nog de verwachting dat met dit noodpakket de Grieken de weg terug zouden vinden. Dat bleek echter ijdele hoop. Er moest een tweede noodpakket komen. In mei van dit jaar is mijn fractie aan de alarmbel gaan trekken. Je kunt een land toch niet uit de schulden halen door het met nog meer schulden op te zadelen, zoals bleek uit de opzet van het tweede noodpakket? Dat ging er bij ons niet in. Hoe vervelend het ook was, gedeeltelijke schuldsanering was onvermijdelijk, ook om de Grieken perspectief te geven in economische zin. Ik constateer dat dit nu tot veel meer partijen is doorgedrongen. Gelukkig, zeg ik erbij. Tegelijkertijd ligt het tweede noodpakket van 21 juli nog steeds op tafel. Nu al meer dan 70 dagen na het maken van de afspraken weten wij niet hoe dit pakket er daadwerkelijk uitziet. Hoe staat het met de bijdrage van de banken? Hoe staat het met de bijdrage van het IMF? Hoe staat het met de garanties van de ECB? Wanneer, zo vraag ik de minister van Financiën met klem, krijgen wij nu eens duidelijkheid?

Ergerlijk vindt mijn fractie ook de discussie over het onderpand voor Finland. Het is ethisch zeer verwerpelijk om van een land dat steun nodig heeft ook nog eens onderpanden te gaan vragen. Net zo verwerpelijk was de opstelling van de Nederlandse regering, die tegen onderpanden is, maar als Finland er een zou krijgen, ook vooraan wilde staan. Nu ligt er een onderpand, maar wijst de minister van Financiën het om inhoudelijke redenen weer af. Hoe ziet dat onderpand er exact uit? Graag een toelichting bij de nieuwe opstelling van de Nederlandse regering. Het lange wachten is nu op de trojka. Terwijl Griekenland duidelijk niet aan de voorwaarden voldoet – het begrotingstekort voor dit jaar zal 8,5% zijn in plaats van de afgesproken 7,6% – wordt het nemen van beslissingen weer vooruitgeschoven. Ik vraag de minister om niet weg te duiken achter de rug van de trojka, maar zelf aan te geven welke conclusies hij uit deze cijfers trekt.

Tegelijkertijd zien we dat Europese banken nu ook in de problemen komen. Dexia moest gisteren gered worden, terwijl de bank de stresstest van de banken een halfjaar geleden nog glansrijk had doorstaan. Wat zegt dit over onze eigen banken? Hoe staan zij ervoor? Graag een reactie. Dat brengt mij op de discussie over het noodfonds.

De heer **Plasterk** (PvdA):
Voorzitter. Ik was niet van plan om mevrouw Schouten bij deze gelegenheid een vraag te stellen, maar nu ze zo nadrukkelijk zegt dat anderen er langzamerhand ook achterkomen hoe de wereld in elkaar zit, wil ik haar toch nog even iets vragen. Vorige week stond in De Pers een foto waarop de heer Slob tussen de heren Wilders en Roemer in stond. De kop was: "het gelijk van de outsiders". Nu wil ik ook even precies weten wat dat gelijk dan is. Bij eerdere gelegenheid heeft de ChristenUnie gezegd dat er wat haar betreft geen nieuwe leningen meer komen aan Griekenland. Ik hoop dat ik dat goed weergeef, want het is altijd zoeken naar het standpunt van de ChristenUnie. Is dat nog steeds de opvatting van de ChristenUnie? Stel dat gebeurt wat mevrouw Schouten bepleit, namelijk het herstructureren van de Griekse schuld, is zij dan bereid om terug te komen op het eerdere standpunt en alsnog het gelijk in te zien van hen die zeggen dat er wellicht wel garanties en leningen aan Griekenland nodig zijn?

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
Om eerst op de allereerste vraag in te gaan over het artikel in De Pers: de heer Plasterk doet het voorkomen alsof ik dat artikel geschreven heb, maar dat is toch echt niet het geval. Het is een onafhankelijke journalist geweest, die zijn eigen conclusies heeft getrokken. Ik heb in dat artikel nooit gesteld dat ik gelijk heb gehad. Sterker nog, ik heb die journalist niet over dat artikel gesproken. Dat is zijn eigen conclusie.

De heer **Plasterk** (PvdA):
Goed, dan laten we dat in het midden. Ik heb zo gauw niet een citaat bij de hand van de heer Slob of mevrouw Schouten in dat artikel. Ik heb nog geen antwoord gehoord op mijn vraag of de ChristenUnie nu onder voorwaarden bereid is om alsnog een tweede lening te ondersteunen?

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
Als de heer Plasterk mij even wat tijd had gegeven, was ik vanzelf bij de tweede vraag beland. De heer Plasterk schept er genoeg in, deze vraag ongeveer elke week te stellen aan de fractie van de ChristenUnie. Vorige week heb ik al aangegeven dat hij dat volgens mij doet om af te leiden van het feit dat hij zelf aan het zwabberen is. Hij wil dat dit niet doorkomt. Maar goed, ik wil ook voor de tiende keer uitleggen aan de heer Plasterk dat wij nooit hebben gezegd dat er geen geld meer naar Griekenland mag gaan, omdat ook herstructureren ons geld zal kosten. Dat hebben wij vanaf mei gezegd. Dat zijn wij steeds blijven aangeven en dat is nog steeds het geval.

De **voorzitter**:
De heer Plasterk voor de laatste keer.

De heer **Plasterk** (PvdA):
Voorzitter. Het antwoord is nog niet klaar. Ik wil hier graag een vervolgvraag op stellen. Mevrouw Schouten weet heel goed dat er een verschil is tussen het herstructureren

Schouten

van de private schuld en het ter beschikking stellen van publieke garanties of leningen. De reden dat ik daar zo vaak op terugkom, is dat ik toch de indruk heb dat sommige partijen in deze Kamer, waaronder de ChristenUnie, een januskop laten zien, waarbij ze aan de ene kant op de markt foldertjes uitdelen met daarin de tekst: geen cent meer naar de Grieken, en vervolgens weglopen voor de consequenties daarvan. Ik hoor geen helder antwoord. Nog niet. Is mevrouw Schouten bereid om in geval van herstructurering uit publiek geld leningen te verschaffen en garanties te verstrekken, bovenop wat al verstrekt is?

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Voorzitter. Het is sowieso altijd de moeite waard om de foldertjes van de ChristenUnie te lezen. Ik zal de heer Plasterk er graag een geven. Daar zal hij echter niet in vinden dat wij zeggen: geen cent meer naar de Grieken. Dat hebben wij namelijk nooit gezegd. Wij hebben alleen gezegd dat we het niet willen op de manier waarop het in het noodpakket van 21 juli is opgeschreven, namelijk dat er schulden worden opgelost met nieuwe schulden. Dat is niet onze lijn geweest. Wij hebben gezegd: u zult de schulden gedeeltelijk moeten kwijtschelden, omdat een schuldenlast die zo groot is, niet meer houdbaar is voor de Grieken. De heer Plasterk weet heel goed dat wij dat altijd hebben gezegd.

Dat brengt me op de discussie over het noodfonds, de EFSF. Mijn fractie heeft destijds ingestemd met de opzet van het noodfonds en ook met de effectieve leencapaciteit van 440 mld. In die zin is de ophoging nu een technische kwestie. Tegelijk is de EFSF, zoals de heer Van Dijk vorige week terecht stelde, vervlochten geraakt met de discussie over het noodpakket van 21 juli. De spelregels zijn voor een deel veranderd. Ook is nog steeds niet helemaal duidelijk wat de stringente voorwaarden zijn voor de verlening van financiële steun. Voordat wij het kabinet kunnen zeggen of het wel of niet op onze steun kan rekenen, wil mijn fractie eerst absolute duidelijkheid hebben en kunnen beslissen over de voorwaarden waaronder het noodfonds gaat functioneren. Vanwege de grote waarde die mijn fractie hecht aan democratische controle willen wij ook een rol voor het Nederlandse parlement, analoog aan de afspraken die Bundeskanzler Merkel met de Bundestag heeft gemaakt. Wij willen die rol als er uitkeringen uit het noodfonds worden verstrekt of als er obligaties worden opgekocht. Ik hoor graag een reactie op dit voorstel.

Ik kom op onze nationale financiën. Die zullen hoe dan ook worden bepaald door de Europese schulden crisis. Wat zien wij nu? Wij zien een kabinet dat zegt te willen puinruimen, maar de staatsschuld neemt nog steeds toe. Wij zien een kabinet dat maatregelen neemt die mensen niet aan het werk helpen, maar ze thuis laten zitten. Wij zien een kabinet dat hervormingen uit de weg gaat, zelfs als het CPB en de Raad van State stellen dat die hervormingen zeer noodzakelijk zijn. Dit kabinet rekent nog met een lichte economische groei in 2012. Hoe realistisch is dit scenario, gelet op de laatste ontwikkelingen in de eurozone? Nu heeft bijvoorbeeld ook Italië al een lagere rating gekregen.

In haar tegenbegroting doet de ChristenUnie wel een aantal voorstellen voor hervormingen die van groot belang zijn voor het houdbaar houden van het huishoudboekje van Nederland voor de langere termijn. Het zijn concrete voorstellen die vallen in de sfeer van de woningmarkt. Daarbij wordt aflossen de norm en wordt de over-

drachtsbelasting afgeschaft. Het zijn voorstellen die vallen in de sfeer van mobiliteit, zodat Nederland niet doorbetaald in de file blijft staan. Zij vallen in de sfeer van vergroening, zodat wij eindelijk de omslag kunnen maken naar een duurzame economie. Zij vallen ook in de sfeer van de arbeidsmarkt. Wij willen onder andere de kosten van arbeid verlagen.

Bij de algemene politieke beschouwingen heeft mijn fractie een motie ingediend waarmee wij de tarieven in de tweede schijf van de inkomstenbelasting willen verlagen. Tegen de CDA-fractie zeg ik daarbij dat dit voorstel een prima dekking heeft. Helaas bleek ook hierbij de belofte van het kabinet niet meer waard te zijn dan enkel woorden. Nogmaals wil ik de staatssecretaris uitdagen om in te gaan op de voordelen van lagere lasten op arbeid. Ik wil hem verleiden om op dit punt met concrete voorstellen te komen.

Tot slot wil ik het kabinet met klem oproepen om de maatregel rond het lage btw-tarief voor de bouw te heroverwegen. De maatregel voor dit lage tarief is afgelopen weekend afgelopen. De staatssecretaris weet als geen ander het grote effect dat deze maatregel heeft op de bouw en op toeleverende bedrijven. Dat heeft hij in het verleden zelf vaak betoogd. Nu is echter opeens volgens hem de tijd rijp om de maatregel te schrappen. Dit gebeurt terwijl de bouw nog harde klappen te verwerken krijgt. Met de btw-verhoging zal de situatie in de bouw alleen maar verergeren. De staatssecretaris heeft deze ochtend in zijn brief geschreven dat de werkgelegenheid in de bouw waarschijnlijk zal dalen als gevolg van beëindigen van deze maatregel. De ChristenUnie wil het lage btw-tarief in de bouw daarom ook in 2012 laten gelden. Dat willen wij om de klappen op te vangen. Ik hoor graag een reactie van de staatssecretaris.

Rest mij, het kabinet veel wijsheid toe te wensen bij de moeilijke beslissingen die ook dit jaar waarschijnlijk weer genomen zullen moeten worden.

□

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Voorzitter. Ik begin mijn bijdrage met een citaat. "De publieke financiën moeten in evenwicht zijn, de begroting moet onder controle gehouden worden en de overheids-schulden moeten dalen. De hulp aan andere landen moet verminderd worden zodat we niet failliet gaan. De bevolking moet leren werken in plaats van te leven op kosten van de overheid." De wijze koning Salomo zei in een verleden al dat er niets nieuws onder de zon is. Dat geldt ook voor de crisis waarin wij nu zitten. Het citaat waarmee ik begon, is namelijk niet van een leider van een land dat de euro zo trots heeft ingevoerd en nu zit te piekeren over de consequenties daarvan. Nee, het citaat is van Cicero. Het dateert van 55 v.Chr. Het Romeinse Rijk was financieel aan het einde van zijn Latijn. Te veel geld vloeide naar andere landen. Het geeft in ieder geval moed dat het daarna nog honderden jaren duurde voordat het Romeinse Rijk daadwerkelijk ten onder ging.

Ook in de recente geschiedenis volgt de ene crisis op de andere. Al vele jaren pleit de SGP ervoor om hierop voorbereid te zijn. Wie de wijze lessen van koning Jozef opvolgt, zorgt ervoor de schuren vol te stouwen in goede tijden, zodat je in slechte tijden op die voorraden kunt teren. Dat is in Nederland volstrekt onvoldoende gebeurd. Kabinet op kabinet heeft onvoldoende bezuinigd, te veel uitgegeven en de economie niet klaargestoomd voor een

Dijkgraaf

goede toekomst. Een goede toekomst, daarvoor moet wel wat gebeuren. De machtsverhoudingen in de wereld veranderen snel. De eurocrisis is hiervan mede een uiting. Op het terrein van kennis, innovatie en concurrentiekracht dreigen wij onze koppositie kwijt te raken.

De SGP-fractie heeft in het kader van dit debat vijf prioriteiten. De eerste is orde op zaken te stellen als het gaat om de financiën van de overheid. Wij vergroten elke dag de negatieve erfenis die wij onze kinderen nalaten. Daarmee kunnen wij niet doorgaan. Het kabinet maakt een begin met bezuinigingen. Ik heb echter het gevoel dat we niet vreemd moeten opkijken als dit kabinet met nieuwe maatregelen moet komen. Kan de minister aangeven hoe groot het risico hierop is? Is het kabinet voldoende voorbereid voor het geval dat, zodat we ook snel tot actie kunnen overgaan als dat nodig is?

De tweede prioriteit is dat bezuinigingen eerlijk moeten worden verdeeld. Vooral als het gaat om kwetsbare groepen maakt de SGP zich wat dit betreft zorgen. De overheid moet een schild der zwakken zijn. Wij zullen daar bij de behandeling van de verschillende wetsvoorstellen sterk op letten. Ondertussen is het wel duidelijk dat je niet bij elk wetsvoorstel daadwerkelijk maatwerk kunt leveren. De rol van de bijstand en de bijzondere bijstand is dan cruciaal, omdat gemeenten dat wel kunnen. Is de minister met ons van mening dat gemeenten mogelijkwijs onvoldoende middelen hiervoor hebben? Hoe gaat hij daarmee om?

De derde prioriteit is het orde op zaken stellen wat betreft de concurrentiepositie van Nederland, het ruim baan geven aan hen die ons van een goede boterham voorzien, ondernemers, en regels schrappen. Dat belooft het kabinet ook, maar ik hoor van ondernemers dat ze nog niet al te veel merken van het kabinetsbeleid op dit punt. Kan de minister aangeven wanneer ondernemers de vruchten hiervan plukken? Investeren in onderwijs en kennis en werken aan structurele verbeteringen van de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de zorgmarkt zijn daarvoor ook hard nodig. Het kabinet doet hier wel het een en ander aan, maar mijn fractie is van mening dat ook op dit punt versnelling en verdieping essentieel zijn. Zitten we op het goede spoor?

De vierde prioriteit van de SGP ligt in de fundamentele herziening van ons belastingstelsel. Prof. Bovenberg en prof. Stevens geven aan dat een deugdelijk belastingstelsel rechtvaardig, effectief en eenvoudig behoort te zijn en dat binnen deze randvoorwaarden de budgettaire en instrumentele functie van de belastingheffing moet worden vormgegeven. De afgelopen maanden heeft mijn fractie er steeds op gewezen dat het momenteel voor niemand meer duidelijk is waarom wie welk fiscaal voordeel krijgt. Effectiviteit moet dan wel ver te zoeken zijn. Niemand kan nog volhouden dat het belasten naar draagkracht is als een alleenstaande of een eenverdiener met een bruto inkomen van € 40.000 zo'n € 12.000 belasting moet betalen, terwijl een huishouden met tweeverdieners slechts € 5500 belasting betaalt. Het is toch niet normaal dat het voor Bas en Willie soms aantrekkelijker is om te scheiden dan om elkaar trouw te blijven, omdat scheiden honderden euro's extra overheidssteun per maand kan opleveren? Ter ondersteuning daarvan deel ik graag een overzicht daarvan uit.

De voorzitter: Ik neem aan dat er geen bezwaar tegen bestaat dat dit stuk ter inzage wordt gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Kamer.

(Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.)

De heer **Dijkgraaf** (SGP):
Dank.

Dit alles brengt mij bij een pleidooi voor een leefvorm-neutraler en eenvoudig belastingstelsel. Daarmee worden vijf problemen opgelost. Lagere tarieven bevorderen de economische groei, doordat investeringen in menselijk kapitaal en het gebruik ervan meer renderen. Lage belastingen op arbeid maken werken lonend, zodat er voldoende arbeidsaanbod is. Grondslagverbreding en tariefverschuiving kunnen verstoring van de economie verminderen en bijdragen aan verduurzaming. Er wordt minder geld rondgepompt wat leidt tot minder bureaucratie. Belastingen zullen dan ook leefvormneutraler zijn. Daarom wil ik de regering vragen of zij er open voor staat om een commissie in te stellen die, zoals de commissie-Oort, de mogelijkheden van een herziening van de Nederlandse inkomstenbelasting gaat onderzoeken, zodat deze kabinetsperiode kan worden benut om voldoende kennis op te bouwen.

De heer **Harbers** (VVD):

Een heel interessant betoog, zeker de oproep om deze kabinetsperiode het studiemateriaal te verzamelen, maar wat hoort er nog allemaal bij? Ik neem toch niet aan dat de hypotheekrenteaftrek ook moet worden meegenomen? Laat ik daar een andere vraag aan toevoegen. Bij de studie miste ik sowieso dat de manier waarop dat allemaal bij de burger landt, ook een rol zou kunnen spelen. Tien tot twintig jaar geleden hebben we twee grote operaties gehad, die niet altijd in alle opzichten even vlekkeloos werden uitgevoerd. Ik vraag mij af of de uitvoering, waar wij de laatste jaren ook vaak over debatteren, niet meegenomen moet worden.

De heer **Dijkgraaf** (SGP):

Dank voor deze vraag. Er is een belastingplan voor 2012. Bij de Kamer ligt al een fiscale agenda voor de rest van de kabinetsperiode. Deze commissie zou moeten kijken naar de verdere en langere termijn buiten deze kabinetsperiode. Daar moet je vrij open in zijn. Dat laat onverlet dat het glashelder is wat dit kabinet voor afspraken met de Kamer gemaakt heeft, en wat in een regeerakkoord vastgelegd is en wat niet. Als je dit traject ingaat, ben je sowieso een paar jaar met elkaar aan het studeren op de feiten, voordat je tot een politieke weging komt van de keuzes die je gaat maken. Wat de uitvoering betreft: jazeker, één van de grote voordelen hiervan is dat je het simpeler maakt en dat je de uitvoeringskosten kunt verlagen. En de effecten voor mensen moet je uitdrukkelijk meenemen. Je kunt namelijk in één grote klap naar een nieuw stelsel als je ongeveer 10 mld. of misschien 15 mld. hebt om te masseren, maar ik denk niet dat we dat over twee, drie, vier of vijf jaar hebben. Laten we hopen dat er een geweldige economische groei komt en dat de kassen weer vol zitten, maar de minister van Financiën heeft, denk ik, nog niet de hoop dat het dan zover is. Dan moet je realistisch zijn en dan zou zo'n commissie ook moeten kijken naar de invoeringstrajecten. Kun je dat geleidelijk doen, zodat koopkrachteffecten voor de verschillende groepen aanvaardbaar zijn?

Dijkgraaf

De vijfde prioriteit is ervoor te zorgen dat ook andere landen orde op zaken stellen. De hele eurocrisis is in essentie terug te brengen tot twee zaken. In de eerste plaats hebben landen zich niet gehouden aan de afspraken. Ze konden straffeloos tekort en schuld op laten lopen. In de tweede plaats hebben landen volstrekt onvoldoende geïnvesteerd in een goede concurrentiepositie. Beide zaken moeten hard worden aangepakt. De SGP-fractie is dan ook blij dat de regering zich hiervoor wil inzetten. Voor ons is dit essentieel als we moeten besluiten over een bijdrage aan het noodfonds, nu en in de toekomst. Kan de minister zeggen dat het de inzet van de regering zal zijn om de gepresenteerde visie op de toekomst van de euro voor 105% te realiseren? Ik zeg 105% omdat het uiteindelijk uit de euro zetten de laatste trap zou moeten zijn in straffen die landen krijgen als ze zich niet aan de afspraken houden. Als we dit niet doen, is het dweilen met de kraan open. Als we andere landen moeten helpen met door burgers en bedrijven verdiende miljarden, kunnen we het toch niet maken om het echte probleem niet op te lossen? Graag hoor ik van de minister welke financiële risico's we precies lopen met de gevraagde bijdrage aan de EFSF. Ook is het voor ons van belang dat er nog geen duidelijk zicht is op spelregels, zeggenschap en voorwaarden voor de inzet van de EFSF. Kan de minister toezeggen dat we die nog voorgelegd krijgen voordat het fonds daadwerkelijk operationeel wordt?

Hopelijk ziet de toekomst er financieel beter uit dan we nu denken. Soms hebben we de neiging om somber te zijn als we letten op alles wat er gebeurt. Moedgevend is echter dat wij uiteindelijk nooit somber hoeven te zijn als wij op het immateriële letten. Wie zich vasthoudt aan de woorden van de profeet Jesaja, beseft dat er veel meer is dan euro's, financiële tekorten en bezuinigingen. De profeet houdt ons voor dat God juist veel wil geven aan mensen die hun tekortkomingen kennen. Dat heeft Jezus Christus voor ons verdiend. Dan houden wij ons graag aan de geboden van God. Daar geldt een beloning voor die uitstijgt boven alles wat wij ons maar op deze aarde kunnen voorstellen. Een goede toekomst, een nieuwe aarde, een nieuwe hemel, zonder zorgen, zonder onzekerheid en zonder verdriet; dat is het perspectief als wij God liefhebben.

De (algemene) beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

We zijn gekomen aan het eind van de eerste termijn van de Kamer. De bewindslieden antwoorden morgen om 10.15 uur in eerste termijn.

De vergadering wordt van 15.52 uur tot 16.00 uur geschorst.